

Լիդիգ Տուր

ԵՐՋԱՆԻԿԻ ԵՐԱԶԸ

Երևակայութիւն 1 գործ.

Գինն է 10 ԿՈՊ.

Թարգմ. Կ. Ղազարրէկեան

Շուօր

Տպարան Մ. Բարաշանեանի

1912

84
Բ-92

Արմ. 84
2-3869a 9-92

12 MAY 2006
19 NOV 2010

Լիւդվիգ Ֆուլդ

ԵՐԶԱՆԻԿԻ ԵՐԱԶԸ

Երևակայութիւն 1 գործ.

Թարգմ. Կ. Ղազարբէկեան

ՀԱՅ. № 22338

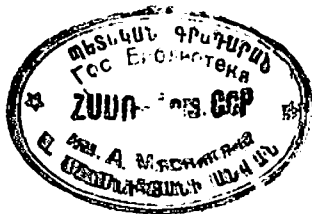
Ծուծի
Տպարան Մ. Բարաջանեանի
1912

22338

619

06 SEP 2013

7756/1

40600-67

Ներդրում եմ թարգմանություն

Տաղանդաւոր և սիրելի դերասան

ՅՈՒՂԱՆՆԻՍ ԶԱՌՈՒՓԵՆԱՆԻՆ

Կոստ. Գազարիկեան

Շուշի

ԵՐԶԱՆԻԿԻ ԵՐԱԶԸ

Երևակայութիւն 1 դործ. Կեդվիզ Տուլդի
Գործող անձիք.

Աղալըերտ, Վօլֆզանգ.

Առանձնասինեակ Աղալըերտի կալ-
ւածքում: Յետևի պատում, քիչ դէպի
աջ—մուտքի դուռը: Չախ փոքրիկ ան-
կիւնում լայն ապակեայ դուռ՝ դէպի
պատշգամբը բացւող: Չախ պատի մէջ
տեղը բարձր լուսամուտ: Աջում, լու-
սամտի դիմաց—դուռ՝ ծանրաքաշ վա-
րագոյրներով: Պատերը կէս բարձրու-
թեամբ ծածկւած են փայտով, որից
բարձր—նկարներ, հրացան և ուրսոր-
դական յաղթանակի նշաններ: Հաս-
տատուն, յարմար կահաւորութիւն:
Չախում, լուսամտի մօտ՝ գրասեղան:
Նրա և նախաբեմի մէջ տեղը մի թախտ՝
բարձի տեղը դէպի պատը դրւած: Ա-
ռաստաղի մէջ տեղից կախւած է լապ-
սեր: Գրասեղանի վրայ լամպայ: Եր-
կուսն էլ էլէքտրական:

Բոլոր ցուցմունքները հանդիսականի
կողմից: Գիշեր է: Վարագոյրը բար-

ձրանալիս բեմը դատարկ է: Լուսնեակի լոյսը լայն շերտերով ընկնում է լուսամտի և ապակեայ դռան վրայ: Լսում է մօտեցող կառքի խուլ ձայնը: Շուտով դրանից յետոյ բացւում է մուտքի դուռը, որտեղից հրկում է լուսնեակով լուսաւորւած այգին: Երեւում է Ադալբերտը թեթև ճանապարհորդական վերարկուով և փափուկ գլխարկով: Նա առաջ է թողնում Վօլֆգանգին՝ նոյնպէս վերարկու և գլխարկ հագած: Երկուսի ձեռքին ճանապարհորդական պայուսակներ: Լսում է հեռացող կառքի ձայնը:

Ադալբերտ:— Ամբողջ տունը ընկըղմած է խոր քնի մէջ:

Վօլֆգանգ:— Այլ կերպ լինել չէր կարող:

Ադ.— Ոչ ոք չի լսել մեր գալտեան մասին: Կառքը առանց արմուկի սահում էր խոնաւ գետնի վրայով: Երեւի այստեղ նոյնպէս սաստիկ անձրև է եկել:

Վ.— Դորա համար էլ գեղեցիկ և փառահեղ է դարձել գիշերը: Նայիր ինչպէս հպարտ է փայլում լուսինը: Նա իրեն աշխարհիս տէրն է զգում:

Ադ.— Այո, բայց վաղորդեան արշալոյսը շուտ կամաչացնէ նրան:

Վ.— Լուսնի ամբողջ գեղեցկութիւնը արտայայտւում է նրանով, որ առարկաները դրսից լուսաւորելով՝ տալիս է նրանց ներքին լուսատու ոյժ: (Հանում է ժամացոյցը): Մինչև անգամ ժամացոյցի շրջանակը հիմա սողաչարի է նմանում:

Ադ.— Ո՞ր ժամն է:

Վ.— Երրորդ:

Ադ.— Հանւիր և զգա՞ քեզ ինչպէս տանդ:

Վ.— Լսում եմ:

Ադ.— Քո սենեակը գտնւում է միւս կողմում, գլխաւոր մուտքի վերը: Կառապանը քո իրերը կտանէ այնտեղ:

Վ.— Կնշանակէ մենք մտել ենք հասարակ մուտքով:

Ադ.— Այդպէս մի բան, այո՛: Այդ դուռը տնից դէպի այգին դուրս ելնելու միակ տեղն է: Նա բացւում է միայն ամառը:

Վ.— Եւ դու օգտեցիր այդ բանից: Ներս մտար տունդ, ինչպէս գո՞ր:

Ադ.— (Ծիծաղելով): Համարիս թէ՛: Բայց հիմա դուք երկուսդ կհամոզուէք, ես ուզում եմ ասել՝ դու և լուսնեակը՝

որ ես կարիք չունիմ ամաչելու լոյսից:
(Վառում է լապտերը):

Վ.—Ափսոս: (Շուրջը նայելով): Յարմար բան ես չիմել քեզ համար:

Աղ.—Բողորը, ինչ որ պահանջում է կեանքում:

Վ.—Համաձայնիր, որ ապրելու համար այդ շատ քիչ է: Թերևս գողերը այստեղից օգտուելու բան ունենան:

Աղ.—Ինչ ես ուզում ասել դորանով:

Վ.—Կարծեմ դուռը բաց էր:

Աղ.—Այո: Այլ կերպ մենք այդ մուտքով չէին կարող անցնել: Ինչպէս տեսնում ես բանալին ներսի կողմից է մտցրած:

Վ.—Միթէ՞ այդ թեթևամտութիւն չէ:

Աղ.—Օ, հասարակ անհոգութիւն, որ զիւղացիների միակ անուելութիւնն է քաղաքացիներիդ հանդէպ: Մենք ոչինչ չունինք վախենալու: Այս ճգնաւորական կացարանը գուցէ միայն պատահաբար մի որևէ հազագիւտ թըռչուն մտնէ: Սակայն դու իրաւացի ես: Ծառաները չգիտին իրենց պարտականութիւնները: Ես նրանց կպատուիրեմ ապագայում (կողպում է դուռը) կողպել դուռը ահա այնպէս՝ շուտ տալ կողպէքը երկու անգամ:

Վ.—Աներևակայելի ճանապարհորդութիւն էր:

Աղ.—(Մտտնում է գրասեղանին): Յանկանում ես սիգարներ (ծխում է):

Վ.—Ո՛չ, չնորհակալ եմ:

Աղ.—Իսկ խմել:

Վ.—(Կանգնած ապակեայ դռան մօտ): Գուցէ միայն գիշերային օդը և ուրիշ ոչինչ: Դու հակառակ չեմ:

Աղ.—Շնորհ արա: Բողորովին բաց: Այս պատշգամբը ես աւելացրել եմ անցեալ տարի: Յարմար է, չէ: Մենք միշտ այստեղ ենք նախաճաշում:

Վ.—(Բռնալով ապակեայ դռների երկու մասերը): Ինչպէս լաւ է: Ինչպիսի բուրմունք... Կարծես կենդանութիւն տուող պալասանի հոտ ես ներս շնչում:

Աղ.—Կարմիր ծաղիկներից է բուրում...

Վ.—Հեռում սպիտակին ես տալիս սարերը: Նայիր, ինչպէս են նրանք շողշողում ծառերի բների միջից: Ես չգիտեմ ի՞նչն է աւելի զրգուում ուժեղ բուրմունքը, թէ անըմբռնելի անդորրութիւնը:

Աղ.—Սպասիր: Վաղը ցերեկով դեռ միայն այդ չես տեսնիր: Գնա դեռ այդու միջով դէպի բլուրը: Լճի դէպի այն

կողմը՝ յանկարծ կրայցի քո առջև մի հմայիչ տեսարան:

Վ.—Ձէ որ մինք անցանք մօտովը: Ես տեսայ և՛ լիճը, և՛ բլուրը: Իսկապէս հիտնալի է այստեղ, քեզ մօտ:

Ադ.—(Յոյց տալով դէպի աջ): Իսկ այս դռան յետև...

Վ.—Ի՞նչ է այնտեղ:

Ադ.—Ամփոփուում է իմ ամբողջ երջանկութիւնը:

Վ.—Միայն չլինի թէ նա դարթնէ մեր խօսակցութիւնից:

Ադ.—Օ, ոչ: Հանդիստ եղիք: Այնտեղ չի հասնում աքաղաղի կանչը և գիւղական եկեղեցու զանգի ղողանջիւնը: Մարգիտը շատ ջգային է: Նրան անհանգստութիւն է պատճառում ամենափոքր աղմուկը և մինչև անգամ խըշտոցը կարող է նրան դարթեցնել: Որպէսզի պահպանեմ նրա հանգստութիւնը, ես ամբարցել եմ այս դուռը, կախել եմ ծանրաքաշ վարագոյրներ, իսկ լուսամուտները պինդ ծածկել եմ փակոցով:

Վ.—Երևի չեմ ճանաչիլ նրան: Միայն երեխայ ժամանակն եմ տեսել: Յիշում ես քո աներոջ տունը:

Ադ.—Իսկ քանի անգամ եմ գրել,

որ նա ցանկանում է տեսնել քեզ:

Վ.—Այո, իսկապէս, դու մի քանի անգամ հրաւիրել ես ինձ:

Ադ.—Եւ չնայած դրան՝ դու երբէք մեզ չես այցելիլ:

Վ.—Միշտ ոչ մի կերպ չի յաջողել:

Ադ.—Առիթը հասել է: Այլապէս, Աստուած գիտէ, թէ էլի երբ քեզ հետ կհանդիպէինք միասին:

Վ.—Առիթը կեանքում կամ ամեն ինչ առիթ է կամ բոլորովին առիթ չըկայ:

Ադ.—Վերցրու, օրինակի համար, այն տօնախմբութիւնը: Ես մինչև անգամ չեմ էլ ենթադրել ներկայ լինել այնտեղ:

Վ.—Բայց, վերջ ի վերջոյ, այնուամենայնիւ գնացի ես:

Ադ.—Մարգիտն է ինձ համոզել: Նա պնդում է, որ ինձ համար անհրաժեշտ է երբեմն որևէ բանով զանազանակերպել կեանքս:

Վ.—Եւ դու, ի հարկէ, այդ բանից ուրախացիլ ես:

Ադ.—Ի՞նչ ես ասում, ի՞նչ ես ասում: Մի՞թէ երջանիկ մարդը պէսպէսութիւն է փնտրում, կարիք է գգում նրա մէջ:

Վ.—Այդ դէպքում ինչն է վերջապէս ստիպել քեզ գնալու:

Ադ.—Տարօրինակ քմահաճոյքն, որ ոչ մի բանով չիմ կարող ըրացատրել ինձ:

Վ.—Իսկ ես հեշտ կրացատրեմ քեզ: Գլխաւոր ցանկութիւնս է եղել հանդիպել քեզ այնտեղ:

Ադ.—Իհնչո՛ւ այդ մասին ինձ ոչինչ չես գրել:

Վ.—Ես ընտրել եմ ամենաուղիղ ճանապարհը՝ ներշնչումը: Կամքի ուժով ես ներշնչել եմ քեզ իմ ցանկութիւնը հեռուին:

Ադ.—Իհնչպէ՛ս, դու շարունակում ես դեռ քո փորձերը: Հաւատում ես գաղտնի ոյժին:

Վ.—Ոչ գաղտնի, այլ բնական: Յիշում ես մեր ուսանողական շրջանը: Այն ժամանակ ինձ յաճախ էր յաջողում ներշնչել քեզ յայտնի մտապատկեր կամ գործողութիւն:

Ադ.—Այո, շօշափելով կամ հայեացքով, բայց ոչ մի կերպ ներշնչելով հեռուից:

Վ.—Երեւակայիր, որ այդ ինձ անհասկանալի է: Ես կարող եմ շատ օրինակներ և անհերքելի փաստեր բերել: Չէ՞ որ ամեն մէկ կենդանի էակ ներկայացնում է իրենից էլէքտրական մեքենայ: Այդ պատճառով ամենաբնական

և հպարակ անթել հեռագիրը միացնում է մարդկանց հոգիները իրար հետ:

Ադ.—Կարիլի է... Բայց կասեմ քեզ անկեղծօրէն, որ այդ բոլոր հարցերը ինձ անախորժ են, ինչպէս և այն բոլորը, ինչ որ առհասարակ մութ է, անհասկանալի և անըմբռնելի:

Վ.—Քո բռնկած յուզած տրամադրութիւնը բացատրում է միայն իմ հոգեկան հեռագրի հետեանքով: Ուստի մեր հանդիպումը ինձ խսկի էլ չի զարմացնում:

Ադ.—Ընդհակառակը: Չէ՞ որ դու, որքան յիշում եմ, երբէք չես սիրել հասարակական զւարճութիւնները:

Վ.—Ինձ ձգել է այնտեղ ինչ որ հեղնական հետաքրքրասիրութիւն: Պէտք է տեսնել, մտածում եմ, ի՞նչ է առաջացել այդ բոլոր ճրնկերական միութիւններից:

Ադ.—Մեղչաններ, որոնք ջղաձգաբար աշխատում են պահպանել որևէ կերպ ակադեմիական կեանքի դատարիչ անօթը!! Մինչդեռ նրանք մոռանում են, որ կեանքի հատիկը՝ երիտասարդութիւնը վաղուց արդէն կորել է:

Վ.—Ով դիտէ, եթէ չհրաւիրէիր ինձ

խոստանում են այնքան շատ բաւականութիւն պատճառել ինձ վաղը...

Ադ.—է՛հ, ինչպէս կուզես: Բարի գիշեր!

Վ.—Բարի գիշեր:

Ադ.—(Ուղղելով դէպի աջ դուռը, կանգ է առնում): Սակայն չէ՞ որ ես իսկական եստէր եմ: Չեմ յիշել մինչև անգամ, որ նրա դուռը փակ է: Իմ թիթխոցով կարող եմ յանկարծ զարթեցնել նրան, խանգարել նրա քաղցր քունը: Բայց թերևս չհասկանալով իսկոյն ինչու՞մ է գործը, Մարգիտը կարող է մտածել, որ մի որևէ դժբախտութիւն է պատահել: Այդպիսի մի անզգուշութիւն կարող է նրա մէջ առաջացնել շղային ցնցում կամ սոյնիսկ մի ծանր հիւանդութիւն:

Վ.—Իսկապէս:

Ադ.—Բայց ո՛չ, ո՛չ! Նա պէտք է իմանայ վերադարձիս մասին միայն վաղը ցերեկով, երբ արդէն ինքը կը գարթնէ:

Վ.—Կնշանակէ դու տանդ ես և միևնոյն ժամանակ սուանց ապաստարանի:

Ադ.—Ոչինչ! Ընդամենը մի քանի ժամ: Ես կպառկեմ այստեղ, բազմոցի վրայ: (Հանդցնում է էլէքտրական լապ-

տերը, միևնոյն ժամանակ վառում է սեղանի վրայի լամպան, լուսուորելով բազմոցը):

Վ.—Այստեղ քեզ համար անյարմար է: Հիմա ես ինձ յանդիմանում եմ դուրս համար:

Ադ.—Ինչո՞վ է վատ ինձ համար: Հէքիաթի է նման: Նիրհել այստեղ, այսպէս մօտիկ Մարգիտից: Ինչպէս հաւատարիմ ստրուկ, ես պահպանում եմ տիրուհու հանգստութիւնը: (Նստում է բազմոցի վրայ, ձգւելով դէպի յեւակը):

Վ.—(Յոյց տալով ապակեայ դուռը): Իսկ ես կպահպանեմ քո դուռը:

Ադ.—Մի հեռանա: Մնա՛ քիչ ինձ հետ: Իմ քունը նոյնպէս դեռ չէ գալիս:

Վ.—(Յետ դառնալով): Միթէ՞ օրօրիլ է պէտք քեզ: Ինչպէս առջները պատահում էր քնեցնում էի, երբ մենք քեզ հետ բնակում էինք իրար մօտ: Յիշում ես:

Ադ.—Ֆեօզօրի հարևանութեամբ:

Վ.—Հիմա ինչպէ՞ս անել: Օրօրե՛լ...

Ֆլէյտայի նւագածութեամբ:

Ադ.—Միթէ՞ Ֆլէյտը քեզ մօտ է:

Վ.—Երբէք նրանից չեմ բաժանում:

Սակայն ես բոլորովին այլ կերպ էի ենթադրել...

Ադ.—Հիսկո՞ւսում:

Վ.—Յիշում ես, քննութիւններից առաջ դու տանջուում էիր անքնութիւնից և ես քեզ քնեցնում էի: Դնում էի ձեռքս զլիւիդ և դու քնում էիր:

Ադ.—Այնուամենայնիւ Փեղորթի հետ այդ նոյն բանը քեզ չէր յաջողում անել:

Վ.—Դու ամենալուռ ոգիով ջնորդ ես: Թէև հիմա ես համարձակ կիրպով յանձրն կառնէի քնեցնել նրան:

Ադ.—Իսկ ես չէի ենթադրում, որ դու դեռ էլի շարունակում ես զբաղելի այդ հարցով:

Վ.—Մինչև անգամ աւելի շատ, քան առաջ: Կանոնաւոր փորձերով ես զարգացրել իմ իմ բոլոր բնական ընդունակութիւնները կամքս կենտրոնացնելու համար: Եւ անկեղծօրէն կասեմ քեզ, որ այդ ուղղութեամբ հասել եմ հրաշալի հետևանքների: Մինչև անգամ ինձ հիացնող դիւտեր եմ արել:

Ադ.—Օրինակ:

Վ.—Ես կարող եմ ներշնչել մարդուն, որին քնացրել եմ, մոռանալ իր կեանքում տեղի ունեցած յայտնի դէպքը:

Այսպէս ասած. Չնչեւ յիշողութիւնից:

Ադ.—Ձի կարող պատահել:

Վ.—Ելբ նա զարթնէ, մի քանի յուշեր նրա յիշողութեան մէջ գոյութիւն չեն ունենալ մինչ այն ժամանակ, երբ ինքս դարձեալ նրանց չեմ զարթեցնիլ:

Ադ.—Ճիշտ ինչպէս հէքիաթում:

Վ.—Ես կարող եմ, օրինակ, քնողին ներշնչել մինչև անգամ քուն:

Ադ.—Բայց ինչպէս:

Վ.—Կոանում եմ նրա վրայ և այն պատկերը, որ ես պարզ նկարում եմ երևակայութեանս մէջ, նա տեսնում է քնի մէջ:

Ադ.—Եւ այդ բոլորը դու բացատրում ես...

Վ.—Միայն բացառապէս հոգեբանական հրեոյթով:

Ադ.—Կրկնում եմ այնուամենայնիւ, որ այդ ինձ համար հէքիաթ է թւում:

Վ.—Յամենայն դէպս ներշնչմամբ մարդկանց շատ բարիք եմ արել: Մըտածիր, թէ քանի մարդիկ բուականանում են և կարող են կատարելապէս հիշանիկ լինել միայն երջանկութեան պատրանքով: Պատրանք, որ ներշնչում ես նրանց դաժան իրականութեան փոխարէն:

Աղ.—(Մտազրադ): Ասա դու ինձ, հաւատում ես մարդարեւական հրազնի-րին:

Վ.—Ե՛ւ այո, և՛ ոչ: Նայած նրան...

Աղ.—Այն ժամանակ, ինչո՞վ ես բացատրում, օրինակ, որ իմ կեանքի բոլոր կարևոր դէպքերից առաջ ես միշտ հրազնիք եմ տեսել, որոնք յետոյ իրականացել են:

Վ.—Ես ինքս գիտեմ այդպիսի շատ դէպքերի մասին:

Աղ.—Հօրս մահը և Մարգրիտի հետ օրհասական հանդիպումս նոյնպէս նախագուշակած էին երազով:

Վ.—Այդպիսի երազները պէտք է դասել երկրորդ՝ բարձր կարգի երեւոյթների շարքը: Տարածութեան և տեղի նշանակութիւնը մի ակնթարթում ոչնչանում է նեարդային համակարգութեան ուժեղ բնախօսական լարման պատճառով:

Աղ.—Քնի զուգադիպութիւնը իրականութեան հետ մի անգամ այնքան կատարեալ էր, որ ես, օրինակ, իմացայ մինչև անգամ Մարգրիտի վրայի հագուստի արտասովոր ձևը... Նոյն հագուստը, որի մէջ ես նրան տեսել եմ երազիցս շատ առաջ! Այդ երկու

դէպքերը ոչ մի կերպ քեզ չի յաջողւիլ ջնջել յիշողութիւնիցս:

Վ.—Ինչո՞ւ: Դուք է՞:

Աղ.—(Նայելով դէպի աջ): Ա՛խ, ինչպիսի ձանձրոյթ! Դեռ չի լուսանում!

Վ.—Դու փեսացւի նման անհամբեր ես!

Աղ.—Ո՛չ, ի՞նչ անհամբերութիւն: Իմ կարծիքով ոչինչ չարժէ ամուսնութիւնը, երբ արդէն թառամել է փեսացւի և հարսնացւի զգացմանց թարմութիւնը! Քացի դրանից ինձ տիրապետում է մի հետաքրքրութիւն: Ես կցանկանայի իմանալ...

Վ.—Ի՞նչ:

Աղ.—Դուր կգայ արդե՞ք նա քեզ:

Վ.—Միթէ՞ բաւական չէ ինձ համար տեսնել քեզ կատարելապէս կերպարանափոխած երջանկութիւնից:

Աղ.—Երջանկութիւն! Ինչպէս այդ ժամմուստ է! Լեղուն ստիպում է մեզ միշտ անլանել ամենաարտասովոր երեւոյթները մի որ և է անարգ խօսքով: Եւ նայիր՝ ոչնչով չբացատրող խօսքով:

Վ.—Այո, բայց չէ՞ որ դու արտասանում ես ոչ միայն լեզուով: Նայիր չորս կողմդ! Քանի համր վկաներ կան

քո երջանկութեան! Տան կահաւորութիւնը, այգու բուրմուռքը, կախարչիչ գիշերը՝ լի գլուխքով... վերջապէս քո ամբողջ կերպարանքը! Այդ բոլորը սնդադար խօսում են երջանկութեան մշտին: Երգում է սիրոյ զիւթական օրհներգը...

Ադ.—Ձորս տարի է, Վօլֆգանգ! Եւ այդ ժամանակամիջոցում ես չեմ յիշում մի ժամ, որ օրհնած չլինէի: Օրերը անցել են, ինչպէս վայրկեաններ! Ա՛խ, եթէ կարողանայի կանգնեցնել ժամանակը! Երկարացնել ժամերը!

Վ.—Եւ չնայած դորան, դու կնոջդ ենթարկում ես փորձերի:

Ադ.—Ինչպիսի՛:

Վ.—Ի՞նչ դատապարտել ես նրա երիտասարդութիւնը մենկութեան: Վերցրել ես քեզ վրայ երեխայի համարձակութիւն՝ փոխարինել քեզնով ամբողջ աշխարհը:

Ադ.—Ամբողջ աշխարհը: Որովհետեւ իմ մէջ է տեսնում նա միայն այդ աշխարհը: Մարդիտը պատկանում է այն բնաւորութիւններին, որոնք ոչ մի նըշանակութիւն չեն տալիս կիանքի յարմարութեան: Նրա մէջ թագնւած է երջանկութեան անսպառ աղբիւր: Սը՛

քանչիլի բնաւորութիւն! Կարծես ամութեղջրից սփռում է նա ինձ գլուխքի և սիրոյ առատութեամբ: Եւ այն բոլորը, ինչ մեր սիրոյն չէ վերաբերում, խորթ է նորան: Նա ապրում է միայն ինձնով և ինձ համար! Նա համարիտ է ինձ ամեն դէպքում, հասկանում է ամէն մի միտքս! Իր նրբագլուխութեան շնորհիւ նա յաճախ գուշակում է միտքս: Բաւական է, տեսնեմ նրա հանգիստ, երջանիկ ժպիտը, որպէսզի հասկանամ, որ նա ոչ մի ցանկութիւն չունի: Եւ այդ ժպիտը աւելի շատ բան է ստում, քան թէ բոլոր ամենաբուռն հաւատարացումները: Մարդիտը մինչև անգամ կանանց հասարակութեան պահանջ չէ զգում: Նա՛՛ աւատացնում է, որ իբր շկայ մի կին, որի հետ նա ամեն բանում միանար այնպէս, ինչպէս ինձ հետ:

Վ.—Իսկ դ՞ու ի՞նչ պատասխանում ես նրան նոյնպէս: Պարզ ասա ինձ, պահանջ չէ՞ առաջանում քո մէջ խօսել և փոխանակիլ մտքերդ որևէ տղամարդու հետ:

Ադ.—Ես ունիմ մի մօտ բարեկամ. դա Ֆեոդօրն է:

Վ.—Ֆեոդօրը:

Աղ.—Արդէն մօտ մէկ տարի է: Մի-
թէ նա այդ մասին քեզ ոչինչ չէ գրել:
Եւ մինչև անգամ չի՞ յայտնել, որ
քնակոււմ է այստեղ՝ մեր հարևանու-
թեամբ: Նրա կալածքը հեռու չէ այս-
տեղից:

Վ.—Ո՛չ: Չեմ յիշում: Թէև այդ մա-
սին գրել ես ինձ:

Աղ.—Նրա ազարակից մինչև մերը
քսան ընդհանր աւելի ճանապարհ չէ:

Վ.—Փեղծօրը պսակւած է:

Աղ.—Բարեբաղդաբար, ո՛չ! Այլապէս
ես չէի կարող այնպէս յաճախ օգտուել
նրա ներկայութիւնից:

Վ.—Բայց միթէ դուք յաճախ էք
տեսնուում:

Աղ.—Գրեթէ ամեն օր: Ես մեծ օ-
գուտ եմ քաղում նրա այցելութիւնից:
Չէ որ դու յիշում ես այդ մարդու
բազմակողմանի կրթութիւնը, նրա մեծ
խելքը, զգացութիւնը:

Վ.—Մօտ յարաբերութեանց մէջ նը-
րա հետ երբէք չենք եղել:

Աղ.—Երևակայիր, որ ես էլ հիմա եմ
միայն գնահատում նրան կատարելա-
պէս: Իմ յարգանքը դէպի նա շարու-
նակ աճում է: Եւ դու ինքդ կտեսնես,
թէ որքան նա զարգացել է այն ժա-

մանկեանից յիտոյ:

Վ.—Իսկ կի՞նդ:

Աղ.—Մարդիւտը:

Վ.—Ինչպէ՞ս է նա վերաբերում նը-
րան:

Աղ.—Ա՛խ, աւելի լաւ է մի հարց-
րու...: Դժբաղդաբար դա միակ փոքր
բիծն է իմ հօրիգօնում: Մի ինչ որ պատ-
ճառով Փեղծօրը նրան դուր չէ զալի...
Դեռ նորերս նա ինձ ասաց, որ կատա-
րելապէս գնահատելով նրա բազմաթիւ
լաւ յատկութիւնները, այնուամենայ-
նիւ երբէք Փեղծօրին իր մօտ ծանօթ-
ների թոււմ չէր հաշիւ, եթէ նա իմ
բարեկամս չլինէր: Ահա իսկական սէր՝
ընդունակ ամեն տեսակ զոհողութիւն-
ներին!

Վ.—Եւ կինդ արտայայտուում է նրան
բացարձակ իր բոլոր ատելութիւնը:

Աղ.—Ո՛չ, թագցնում է, որքան, ի
հարկէ, հնարաւոր է: Մարդիւտը շատ
ուշագիր է դէպի նա: Երբ ես զբաղւած
եմ լինում, մինչև անգամ նրա հետ
ձեռնարկում է ձիով հեռաւոր ուղեու-
թիւնների: Մի խօսքով, անոււմ է
բոլոր հնարաւորը, որպէսզի ինձ չվըշ-
տացնէ: Բայց ես այնուամենայնիւ
կասկածում եմ, որ Փեղծօրը նկատէ

նրա սառնութիւնը:

Վ.—Փամանակը չափում է մարդկանց:

Ադ.—Հէնց դրա վրայ էլ յոյս եմ դնում: Իմ կարծիքով երկու հրաշալի մարդիկ պէտք է անպատճառ միանան: Նրանք պէտք է միջոյ գտնեն մօտենալու!

Վ.—Բայց ասա խնդրեմ, ինչո՞ւ Յուզորը չի պնացել քեզ հետ խնջոյքին:

Ադ.—Սկզբում նա ցանկանում էր: Մինչև անգամ մենք խօսք էինք տւել, որ ես զնամ նրա յետևից: Բայց հէնց մինչև ճանապարհւելը նա յայտնեց ինձ, որ հիւանդ է... Դու ինչ ասացիր:

Վ.—Ո՞վ, ես... Ոչինչ...

Ադ.—Ինչ է նշանակում սովորութիւն ունենալ վաղ քնել: Յոգնածութիւն եմ զգում: Յանկանում եմ քնել:

Վ.—Այդ դէպքում, բարի գիշեր! Ես կզնամ պատշգամբ:

Ադ.—(Մեկնելով ննջանոցի վրայ): Նւազիր մի բան Փլէյտի վրայ: Բաց թող պատշգամբի դուռը: Թող գուրգուրեն ինձ քնքոյշ հնչիւնները: Այդպէս քաղցր կլինի նիրհին ու զառանցելը...

Վ.—Հաճութեամբ... Բայց...

Ադ.—Շատ ցածր երգի ազդեցութեան տակ... Ո՛չ ոք, բացի ինձնից չի լսի... Իսկ մանաւանդ Մարգիտը:

Վ.—Եթէ դու դորա մէջ համոզւած ես...

Ադ.—(Ընդհատելով): Այո, իհարկէ!

Վ.—(Հանելով Փլէյտը ճանապարհորդական պայուսակից): Ուրեմն, լսիր: Ես կհւագեմ լուսնի պիշիւրերը:

Ադ.—Յարմար է... (Համարեա քնելով) Ինչպէս լաւ է տանը.. ինչպի՛սի.. երջանկութիւն...

Վ.—Հանգցնե՛լ լամպան:

Ադ.—(Փակած աչքերով): Արդեօք ինձնով է նա հիմա զառանցում:

Վ.—(Հանգցնելով լամպան): Երջանիկ! Այստեղ իմ հնարքը անդօր է! Ի՞նչպիսի քունը զեղեցիկ կլինի քեզ համար իրականութիւնից: Ես չեմ կարող ներշնչել քեզ երջանիկ, դիւթական քուն: Դու երջանիկ ես և իրականութիւնը քեզ համար զառանցանք: Թող երազումդ երևայ ինքը կեանքը!

Ադ.—(Հանդարտ) Կեանքը...

(Սենսակը, ինչպէս և առաջ, լուսաւորւած է միայն լուսնեակի լոյսով: Վօլֆգանգը անցնում է ապակեայ դուռնով: Այնուհետև պատշգամբից լսում

է Քլէյտի «աղաժիռ»-ն: Ազարբերտի կանոնաւոր շնչառութիւնը ցոյց է տալիս, որ նա քնել է: Իջնում է մի թափանցիկ ցանցիկ, ծածկելով բեմը: Մի քիչ յետոյ աջ դուռը թեթև աղմուկով բացւում է: Բարձրացնելով վարագոյրը, լուսնեակի վառ լուսաւորութեան մէջ, երևում է ճանապարհի վրայ մէկ տղամարդ առանց գլխարկի, ծածկւած թիկնոցի մէջ: Չհորում նա բռնած ունի մի քանի վարդ: Յետ նայելով, շերմաջերմ, կարծես մնաս բարև ասելով, համբուրում է վարդերը և նրանցից մէկը ձգում յատակի վրայ: Ուղղւում է դէպի մուտքի դուռը և՛ դռնելով նըրան կողպած, լուււմ է ինչպէս երկու անգամ չրխկում է բանալին և նա հեռանում է: Այն ժամանակ ննջանոցի վրայ քնածը անհանգիստ շուռ ու մուռ է գալիս և հեծում, կարծես մղձաւանջի ազդեցութեան տակ: Ճանցաձև վարագոյրը բարձրանում է: Յատակի վըրայ ընկած վարդը անհետանում է):

Աղ.—(Աւելի բարձր է հեծում և՛ սաօռոնելով քնի հետ՝ վերջապէս յաղթում է նրան: Մոլորւած նայում է շուրջը և նստում: Չափազանց դրդուած, աղաղակում է): Վօլֆգանգ!! (վեր է ցատ-

կում և աւելի բարձր աղաղակում): Վօլֆգանգ!!! (Քլէյտի հնչիւնները կըտորւում են):

Վ.—(Մտնում է պատշամբից): Իու չէն կարողանում քնել:

Աղ.—(Բռնելով նրան), Վօլֆգանգ!

Աղ.—Ի՞նչ է պատահել քեզ հետ: Իու ամբողջովին դողում եմ!

Աղ.—Լոյս!... Կրակ!.. Լամպա!.. (Վազիլով դէպի շտեպսիլը, արագութեամբ վառում է լամպերը):

Վ.—Ասն, ի՞նչ է պատահել:

Աղ.—Ես... ինձ... երազումս... տեսայ... Վօլֆգանգ... այստեղ եղել է... (Տինդային դրութեան մէջ աչքերով ինչ որ բան է փնտրում յատակի վրայ):

Վ.—Ի՞նչ ես փնտրում:

Աղ.—Վարդ... „Marechal Niel“... իմ այգուց... Իս նա է եղել!... Ես տեսել եմ!... Ես ճանաչեցի նրան!.. Որտե՞ղ է է վարդը... Որտե՞ղ... Իու չէն տեսում որտեղ է նա...

Վ.—Ո՛չ, ի՞նչ վարդ... Որտեղից նա պէտք է ընկած լինի այստեղ:

Աղ.—(Բռնում է նրա ձեռքից): Վօլֆգանգ, ես մի սարսափելի, զարհուրելի երազ տեսայ!

Վ.—Եւ միմիջ:

Ադ.—Այնպէս որոշակի, այնպէս կենդանի, այնպէս շօշափելի կերպով...:

Վ.—Այո, բայց հիմա դու զարթնել ես...

Ադ.—Անէծքի գոհերն անգամ դժոխքում չեն կարող տեսնել աւելի դարհուրելի երազ!

Վ.—Ինչպիսի՞ երազ է այդ:

Ադ.—Ես տեսայ... Ո՛չ, չեմ կարող!.. Ոյժ չունիմ!..

Վ.—Իէ՛հ, սաս, վերջապէս! Պատմելով աւելի շուտ կմոռանաս նրան:

Ադ.—Այստեղ էր... Ես տեսայ... Բայց կանխաւ խոստացիր ինձ լուսթիւն պահպանել!

Վ.—Քօսք եմ տալիս:

Ադ.—Ես տեսայ պարզ, որոշակի, ինչպէս հիմա քեզ եմ տեսնում... Ամբողջ այս սինեակը լուսավառած լուսնեակի լոյսով...

Վ.—Այդ հասկանալի է. քո վերջին տպաւորութիւնն է քնից առաջ:

Ադ.—Ես զանազանում էի ամեն մի առարկայ, բոլոր մանրամասնութիւնները... Իմ հայեացքը, կարծես կախարդւած, յառած էր այս դռան (ցոյց տալով դէպի աջ):

Վ.—Նոյնպէս շատ հասկանալի է:

Կատարելապէս բնական!

Ադ.—Եւ յանկարծ...

Վ.—Յետո՞յ:

Ադ.—Այս դուռը բացւեց և այնտեղ երևաց...

Վ.—Ի՞նչ կլինը:

Ադ.—(Յնցւելով): Ֆեոդորի կերպարանքը:

Վ.—(Ապշած): Ա՛...:

Ադ.—Երևակայիր, իմ ամենալաւ ընկեր Ֆեոդորը!

Վ.—Մեր խօսակցութեան ազդեցութիւնը և ուրիշ ոչինչ:

Ադ.—Բաժանւելով, նա բարեկեց ներան այնպիսի արտայայտութեամբ... Վօլֆգանդ, ես տեսայ որոշակի նրա դէմքը՝ լուսաւորւած լուսնեակով! Ինչպիսի սարսափ!.. Ֆեոդորը ձեռքին պահած ունէր մի քանի վարդեր «Marechal Niel»: Ճիշտ նրանցից, որ ինքս եմ բուսցրել: Մարգիտի սիրելի ծաղիկները:

Վ.—Դա դիմացի կարծիք ծաղկանոցի բուրմոնքի տպաւորութիւնն է:

Ադ.—Նա համբուրում էր վարդերը և աննկատելի կերպով մէկը վայր ձգեց յատակի վրայ: Ահա հէնց այստեղ! (Նորից փնտրում է): Գուցէ ես սխալւել

եմ... Բայց, ո՛չ, ո՛չ!!

Վ.— Դու շարունակում ես զառանցել: Դեռ մինչև հիմա չես վարժնել:

Ադ.— Փեղորը մտեցաւ դռան և ես որոշակի լսեցի բանալիի ձայնը: Ես տեսայ... (Յանկարծ մտաբերելով): Գուցէ այդ բոլորը տեղի է ունեցել իրականութեան մէջ! Այդպէս կենդանի! Կարծես թէ բացայայտ է եղել:

Վ.— (Ստանալով մուտքի դռան): Ե՛կ այստեղ:

Ադ.— (հետևելով նրան): Ինչո՞ւ ես է գործը:

Վ.— Համոզելիք անձամբ, որ դուք կողպւած է:

Ադ.— (փորձում է բանալ): Այո, կողպւած է: (Թեթևացած շունչ է առնում): Փառք Աստծոյ, կնշանակէ դա երազ է եղել!

Վ.— (դուրս բերելով նախաբեմը): Հանդատացիր, վերջապէս: Ժամանակ է, որ մտանաւ յիմար մղձաւանջը! Հիմա մինք պէտք է նրա վրայ միայն ուրախ, սրտանց ծիծաղենք:

Ադ.— Եւ իսկապէս ծիծաղելի է: Մարգիտը! Փեղորը?! Ինչպէս այդ բոլորը անմտութիւն է, այնպէս չէ: Հի-

մա ես ինքս ինձ ծիծաղելի եմ: Դու իրաւացի ես, Վոլֆգանգ: Զարթնելով ինձ պէտք էր միայն ծիծաղել: Բայց ով որ այդպիսի մի անհեթեթ երազ տեսնէ պարտաւոր է ծնկաչոք դնուած իւն յայտնել Արարչին անխուտփելի իրականութեան համար:

Վ.— Վերջապէս դու ուշքի եկար!

Ադ.— (դարձեալ անհանդատացած): Իսկ մինչ այդ ի՞նչ էիր ասում:

Վ.— Ի՞նչի մասին:

Ադ.— Միթէ՞ մտացել ես: Վերջին տպաւորութեան ազդեցութիւնը երազի վրայ: Դու համաձայնուած էիր, որ կրկնողութեան հնարաւորութիւնը...

Վ.— Այո, բայց դա այստեղ գործադրելի չէ:

Ադ.— Իսկապէս! Ես երբէք ինձ այդպիսի դրութեան մէջ չեմ գնիլ! Երբէք! Ել անխոհեմաբար գիշերնեղը չեմ անցուցիլ այստեղ՝ այս սենեակում, յանելով աչքերս նրա դռան... Բայց չէ որ այդ բոլորը այնպէս անհրաժեշտ կլիսէր, եթէ որ...:

Վ.— Ինչ մտայլ մտքեր են!

Ադ.— (վեհաբար): Երբէք! Լուսարացը արդէն սօթ է! Շուտով կբացւի օրը և այն ժամանակ...:

Վ.—(նայելով ժամացոյցին): Չորսից քառորդ պակաս է:

Ադ.—(ընկնելով ննջանոցի վրայ): Ներիր, բարեկամս, բայց ես սարսափելի կիրպով տանջւած եմ: Յոգնել եմ նւազելու չափ:

Վ.—Ի հարկէ! Հասկանալի է!

Ադ.—Կրում եմ օյնսպիսի զգացմունք, կարծես բոլոր անդամներս փայտացիլ են: Իսկ արտեւանունքներս՝ արճիճով լի՝ իրենք իրենց փակուում են:

Վ.—Աւելի լաւ: Կնշանակէ պինդ կը քնես: Ո՛չ մի կրաղ հիմա քեզ չի անհանգստացնիր: Եարունակեմ օրօրոցի երգը: (Պատասխան չստանալով): Ա՛խ, դու արդէն քնե՛լ ես: (Մօտենում է շտեպսելին և շուռ տալիս նրան երկու անգամ: Նախ հանգչում է լապտերը և վառում լամպան, բայց յետոյ հանգչում է և վերջինս: Լուսնեակի լոյսը, ինչպէս և առաջ, Դուրս է գալիս ապակեայ դռնով):

Ադ.—(Պառկում է անշարժ, բաց աչքերով: Լուռթիւն: Խորին անդորրութիւն: Նորից կրկնում է նախկին երևոյթը, ինչպէս ցանցիկի յետևում. բացում է աջ դուռը և՝ կանգնելով այնտեղ՝ երևում է մի սղամարդու

դէմք: Նա համբուրում է վարդերը, ձգելով նրանցից մէկը յատակի վրայ: Մօտենում է ելքի դռան, չրխկացնում կողպէքը և հեռանում: Նախկին և ներկայ երևոյթներէ մէջ եղած տարբերութիւնը կայանում է նրանում, որ ցանցիկը չի իջնում և վայր ընկած վարդը չի անհետանում, այլ մնում է յատակի վրայ: Բոլոր ժամանակը պառկում է անշարժ, ինչպէս քարացած, լայն բացւած աչքերով: Դատելով կարկամիչ ցնցումներին, նա պարզ տեսնում է այն բոլորը, ինչ կատարւում է: Անօգուտ ջանք է թափում թօթափել մղձաւանջը և ուշքի դալ: Յուսահատ ճիգերից յետոյ նրան յաջողում է վերջապէս կատարելապէս տիրապետել ինք զինքը: Սաստիկ ազազակում է: Ճոճում է և ընկնում յատակի վրայ, ննջանոցի ծայրին մօտ):

Վ.—(արագ ներս մտնելով): Խոնչ է պատահել դարձեալ: (Տեսնելով սինեակը դատարկ): Անյայտացած: Ո՛ւր, Սատանան տանէ!! Կարծես ես սկսում եմ արդէն զառանցել! (վառում է լամպան, նայում չորս կողմը և տեսնում է Ադալբերտին): Դու այստեղ ես: (շտապում է նրա կողմը): Այդ ինչ խարէու-

թիւն է: Աղալբերտ!! Աղալբերտ!! Ի՞նչ է պատահել քեզ հետ վերջապէս Ուշքի եկ! Դու հիւճնդ հա: (բարձրացնում է, պառկեցնում նրան այնպէս, որպէսզի գլուխը ընկած լինի ննջանոցի վրայ: Կռանում է նրայ վրայ):

Աղ.—(Բռնելով լանկարձ նրա կուկորդից): Ահա! Բռնեցիք! Անարգ դաւաճան! Էլի պէտք է այսուհետև սուտ խօսես: Կամ էլի կբացասես!

Վ.—(Ազատելով նրանից): Խելագար! Խելքի եկ! Ո՞ւմ տեղն էս ընդունում ինձ: Ես եմ, Վօլֆգանգը:

Աղ.—(Ընկնում է հրեսի վրայ): Խելագարութիւն... խելագար... Այո... այո... հա... հա... ցնորում եմ...

Վ.—Ուշքի եկ վերջապէս: Դարձեալ որն է զարհուրելի երազ տեսար:

Աղ.—(Մոպոտ ձայնով): Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ... Բոլորը, ինչ որ առաջ տեսել էի երազումս, հիմա պարզ տեսայ!

Վ.—Երևակայութեան մէջ:

Աղ.—Հասկացիք, որ ես բոլորը, բոլորը տեսայ!.. Ես արտասովոր մարդ եմ: Երազումս ուղեղս նկարում է ինձ համար ապագայի հեռանկարներ: Եւ ես կանխաւ գիտեմ բոլորը, ինչ որ պէտք է պատահէ ինձ:

Վ.—Դու տեսար:

Աղ.—Բոլորը, ասում եմ քեզ: Եւ կատարելապէս այնպէս, ինչպէս պատմել էի: Երկրորդ անգամ տեսայ, բայց արդէն ակներև!

Վ.—Կասկածում եմ: Այդպիսի գրգռած դրութեան մէջ չես կարող ջուր կել իրականութիւնը երազից:

Աղ.—Կրկնում եմ, ես չեմ քնել!.. Ես բոլորը, բոլորը տեսայ! Ակներև!! Դուսը բացեց... Այնտեղից դուրս եկաւ կենդանի, իսկական Ծեօգորը:

Վ.—Ենթադրենք նոյն խել, որ դու չես քնել: Այդ դէպքում ինչո՞ւ չես վեր ցատկել և բռնել նրան:

Աղ.—Ուզում էի... այո, ես ուզում էի, բայց չկարողացայ: Ես պառկած էի, ինչպէս կաշկանդած, ինչպէս մեխած սիւնին... Կենդանի թողածը ինձնից անօգնական դրութեան մէջ չէր կարող լինել! Ես չկարողացայ շարժել տեղիցս: Ազադակելու հարաւորութիւն չունէի նոյն խել:

Վ.—Իսկական մղձաւանջ և ուրիշ ոչինչ!

Աղ.—Կրկնում եմ քեզ, վերջապէս, Վօլֆգանգ, որ չեմ քնել: Հասկացիր, որ իմ աչքերը լայն բացած էին: Ես

տեսայ վարդերը նրա ձեռքին: Նրան-
ցից մէկը վայր է ընկել:

Վ.—(Շուռ է գալիս, նկատում յա-
տակի վրայ վարդը, արագութեամբ
վերցնում և թագցնում գրպանում):
Եւ այնուամենայնիւ այդ հրազ է ե-
ղել!

Ադ.—Ո՛չ, և հազար անգամ ոչ!!

Վ.—Ո՛չ ոք այստեղ չի եղել և ոչ
ոք ոչինչ վայր չի ձգել: Եթէ իսկա-
պէս վարդը ընկած լինէր, այն ժամա-
նակ, համաձայնիր, որ նա այստեղ՝
յատակի վրայ կլինէր: Մինչդեռ ոչ մի
տեղ չկայ: Փնտրիր: Համոզւած եմ,
որ չես գտնի:

Ադ.—Բայց նա պէտք է այստեղ լի-
նի! Պէտք է լինի!

Վ.—Ի՞նչ մի աւելի հասարակ բան
կարող է լինել: Համոզելիք ինքդ:

Ադ. (Իժևարութեամբ վեր է կենում):
Անարգ թուլութիւն: Օ... Ես հիմա
պէտք է զգոյշ լինիմ!

Վ.—Փնտրիր, փնտրիր!.. Սողա քիչ:
Եթէ որևէ տեղ գտնես վարդը, կնշա-
նակէ քո տեսողութիւնը իմիցս լաւ է:

Ադ.—(Ծանկարծ ինչ որ բան մտա-
բերելով): Իսկ դժուար: (Ծատկում է
դէպի մուտքի դուռը):

Վ.—(Վախեցած): Կանգնիր! Սպա-
սիր! (Ծանկանում է նախազգուշացնել
նրան):

Ադ.—(Լայն բանալով մուտքի դու-
ռը): Բաց է! Նա բաց է! (վայրենաբար
ծիծաղում է): Հնա... Հնա... Հիմա վեր-
ջապէս դու հաւատում ես ինձ: Գող,
Վօլֆգանգ, դող է եղել այստեղ!

Վ.—Բայց խնդրում եմ քեզ, ինչպէս
ընկերոջ, ուշքի եկ!

Ադ.—Ես կարող եմ դեռ նրա յետևից
հասնել! (Ծանկանում է դուրս վազել):

Վ.—(Պահելով նրան և տանելով նա-
խարեմը): Լսիր, դու մոլորում ես:
Հասարակ մի թիւրիմացութիւն է...
Այս դուռը...

Ադ.—Ինքն է բացել: Այնպէս չէ:
Բանալին ինքը երկու անգամ չբխկաց
կողպէքում!

Վ.—Ո՛չ, ինքը չէ! Ես եմ բացել
դուռը:

Ադ.—Ի՞նչ:

Վ.—Այո, ես: Իմ խելքիս փչեց այ-
գով անցնել դէպի բլուրը... և այնտե-
ղից դէպի լիճը... վախենալով անհան-
գըստացնել քեզ, ես հանդարտ մտե-
ցայ դռան... և հազիւ կարողացել էի
բանալ, երբ յանկարծ լսեցի քո ճիչը...

Ադ.—Մի աշխատիր! Իզուր է! Չէ որ միևնոյն է, չեմ հաւատարու!

Վ.—Կնշանակի դու ինձ խաբերայ ես համարում:

Ադ.—Երդւիր! Բայց ոչ, ոչ, հարկաւոր չէ! Միթէ Մարգիտը ինձ չէ երդւել:

Վ.—Ի՞նչ ուղղակի բամբասում ես երկուսիս:

Ադ.—Ա՛խ, Վօլֆգանգ! Եթէ միայն կարողանայի հաւատալ! Եթէ միայն! Ես կհամաձայնեմ մտերացկան դառնալ! Ես ինձ հարուստ կհամարէի! Կեանքիս կէտը կտայի և այնուամենայնիւ ես ինձ անմահ կհամարէի!

Վ.—Ի՞նչն է խանդարում քեզ հաւատալ:

Ադ.—Իմ աչքերը: Իմ աչքերը!

Վ.—Ինչո՞ւ դու չես ենթադրում երազի կրկնողութիւնը: Համաձայնելիք, որ այստեղ անկարելի ոչինչ չկայ: Սմենդ մէկին կարող է նոյն երազը երևաւ անընդհատ!

Ադ.—Երազ կամ իրականութիւն? Կեանք կամ մահ?

Վ.—Ահա տեսնում ես: Ի՞նչ ինքդ էլ հիմա սկսում ես կասկածել...

Ադ.—Կասկածել: Օ՛, ոչ! Միթէ չգի-

տես, որ ամեն մի կասկած հազար անգամ տաժանելի է ամենասարսափելի համոզմունքից: Ես պէտք է վերջ տամ այս կասկածին! Պէտք է!.. Եւ հիմա, այս ժամին!

Վ.—Լաւ, բայց ինչպէ՞ս:

Ադ.—Կհարցնեմ Մարգիտից: Կհնամ մօտը... (ուղղւում է դէպի աջ դուռը):

Վ.—(Պահելով): Մնա՛ւ:

Ադ.—Ես միայն կհարցնեմ նրանից: Երանդ է եղել այդ:

Վ.—Ո՛չ, դու այդ չես անիլ: Գոնէ ոչ այս ժամին: Մինչև որ չես հանգստանալ և ուշքի չես գալ!

Ադ.—Ես ցանկանում եմ յառել այժմիկ նրա վրայ: Տեսնեմ կղիմանայ նա իմ հայեացքին: Ես կբռնեմ նրա ձեռքերից և կտեսնեմ դողման կն նըրանք: Ես...

Վ.—Ինչ հետեանքը: Մտածել ես այդ մասին: Չէ որ Մարգիտը անմեղ է, այդ ժամանակ նա երբեք քեզ չի ների վիրաւորանքներից համար! Եւ դու ոչ մի բանով չես կարող քակել! Շտապողութիւնը միայն կկործանէ ամբողջ երջանկութիւնդ:

Ադ.—Երջանկութիւն... Նա անդէն փշրւած է! Այսպէս կամ այնպէս...

Բայց նա ցրել է մանր տաշեղների պէս: Ասա ինձ, միթէ՞ կյաջողւի երբ և է ջնջել յիշողութիւնիցս երազիս պատկերը: Ո՛չ, հիմա բոլորը, բոլորը կործանուի է, բոլորը սնչացիլ, բոլորը փշրուի!!! Եւ իմ հաւատը, և՛ իմ հանգստութիւնը, անհողութիւնը կորան ընդ միշտ! Այդ երկուն՝ ինձ ամենամօտ մարդկանց, որոնց այնպէս ջերմ սիրել եմ, որոնց ընտելացել եմ, նրանք փռչրեցին իմ ամբողջ կեանքը: Միթէ՞ ես կարող եմ նայել նրանց վրայ, նախկին հայեացքով: Ամին մի հայեացքս հետեկու է նրանց: Նրանց ամեն մի խօսքի մէջ նկատելու եմ դաւաճանութիւն, մատնութիւն: Դէմքի ամենաչընչին փոփոխութեան մէջ տեսնելու եմ խոստովանութիւն: Ասա, միթէ՞ իմ ոխի թոյնը չի թունաւորել ամեն ժամ, ամեն բոպէ մեր միակեցութիւնը:

Վ.—Իսկ եթէ քո բոլոր ենթադրութիւնները և ոխը անհիմն են? Այն ժամանակ ինչպէ՞ս:

Ադ.—(Խփելով իր ճակատին): Ա՛խ, միթէ՞ ես կոյր էի: Ինչ՞՞նչ նա համոզում էր ինձ ներկայ լինել խնջոյքին: Ինչ՞՞նչ Փիողորը չեկաւ ինձ հետ: Ինչ՞՞նչ համար են այդ հեռաւոր զրօսանդները միասին:

Մարդիւրը կարող էր հեշտութեամբ աղաւտել նրա հասարակութիւնից, եթէ իրաւ նա նրա համար անհաճոյ է! Պարզ է, որ այդ բոլորին նա դիմել է իմ մէջ հաւատ առաջացնելու, կասկած փարատելու նպատակով: Սակայն այդ բոլորը հին միջոցներ են! Հիմա ինձ համար բոլորը, բոլորը պարզ է!

Վ.—Կրկնում եմ, որ հիմա դու չես կարող անաչառ դատել:

Ադ.—Այն ժամանակ, երբ խօսում էի քեզ հետ, երբ նաճել էր ինձ վիշտը, տանջալից ցանկութիւնը տեսնել նըրան... Օ՛ (սեղմելով բռունցքները): Օ՛, թանկ կվճարէ նա ինձ!!!

Վ.—(Պահելով նրան): Ադալտերա!

Ադ.—Թող ինձ, թող! Հիմա կամ երբէք!! Ես պէտք է բոլորը պարզեմ: Նախ նէրա մօտ, իսկ յետոյ նրա մօտ!

Վ.—Ո՛չ մի քայլ!!! Նախ քան զործելդ, պէտք է հանգստանաս:

Ադ.—(Հեգնօրէն): Հանգստանամ... Հիմա...

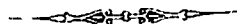
Վ.—Այո, ես այդպէս եմ կամենում: Դու կենթարկես ինձ, ինչպէս երեսխայ: (Հրամայողաբար): Փակիր աչքերդ!! Կորցրու ինքնագիտակցութիւնդ! Զգն թուութիւն նազելու չափ!!

Ադ.—(Փակեած աչքերով, շնչում է):
Մահու չափ յոգնել եմ...

Վ.—(Քաշում է նրան դէպի ննջա-
նոցը. առանց որևէ ընդդիմութեան,
խնամքով պառկեցնում է): Պառկիր...
Հանգստացիր... Քո մէջ այլ ևս կամք
չկայ!.. Միտք չկայ!... Բոլորը անհե-
տացել է... Բոլորը քայքայել է... հալ-
ւել... (Կանգնում է շատ մօտ, գլխավե-
րև: Դնում է ձեռքը ճակատին: Սօսում
է դանդաղ և պարզ: Դէմքը արտայայ-
տում է կամքի ուժեղ լարւածութիւն):
Պինդ քնիր, չարթնանալու աստիճան...
պինդ... չարթնանալու!! Դու պէտք է
մոռանաս այս գիշերւայ բոլոր դէպ-
քերը!! Լսճւմ ես! Ես հրամայում եմ
քեզ!! Երբ զարթնես, զգացածդ նկար-
ները պէտք է անհետանան քո յիշողու-
թիւնից ընդ միշտ!!! Ես այդպէս եմ
եամենում!!! Քո երազը ես եմ կարգա-
ւորում!! Վարդերը անուշահոտութիւն են
բուրում... Բլրի ստորոտի լճում ցուա-
նում է արծաթափայլ լուսինը... Երկրիս
վրայ ամենազեղեցիկ անկիւնը քեզ է
պատկանում... Քեզ մօտ են Մարգիտը
և Տիգորը... Դու սիրում ես նրանց!!
Նրանք քեզ են սիրում!! Չառանցիր,

բարեկամս! Թող երազումդ երևայ, որ
դու երջանիկ ես...

Ադ.—(Նրա երեսի վրայով անցնում
է երջանիկ ժպիտ. քնի մէջ): Մար-
գիտ...

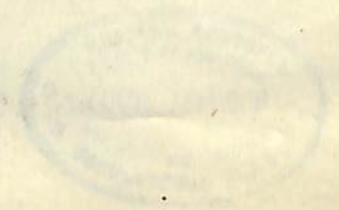
[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

Handwritten text in Armenian script, including the year 1912 and a signature.

ԵՏՈՅ

Ս.

« Ազգային գրադարան »

NL0317318

Համար

7756/1

1 12-38

MS
5710

